

Fylkesdelplan for små vasskraftverk i Hordaland 2009-2021

Vedteke i fylkestinget desember 2009

HORDALAND
FYLKESKOMMUNE

Samandrag

Vasskraft i Hordaland – lange tradisjonar og viktig del av framtida

Hordaland er det største vasskraftfylket i landet, der bruk av vassressursar til energiproduksjon har lange tradisjonar. Også for framtida har auka bruk av fornybare energikjelder ein sentral plass i energipolitikken, ikkje minst i lys av dei store klimautfordringane. Bygging av små vasskraftverk kan i tillegg medverke til lokal busetting og verdiskaping, og dei seinaste åra har det vore ein stor auke i søknader om løyve til bygging av slike kraftverk i Hordaland.

Fylkesdelplan for energi 2001-2012 vart utforma i ei tid der dei store kraftutbyggingane dominerte, og har ikkje vore finmaska nok til å fange opp dei utfordringane som ligg i ei storstilt utbygging av små vasskraftverk. Vidareutvikling av energiplanen har vore naudsynt for å få eit betre grunnlag for å handtere søknader om bygging av små vasskraftverk.

Mål for utbygging

1.	Hordaland vil stimulere til og ynskjer auka bruk av fornybare energikjelder.
2.	Tilgangen på energiressursar skal gje verdiskaping og danne grunnlag for næring.
3.	Utbygging av ny energiproduksjon må ta omsyn til miljø og arealverdiar.
4.	Ny fornybar energiproduksjon i små-, mini- og mikrokraftverk må ta omsyn til naturmangfald, friluftslivsområde og store landskapsverdiar.

Nasjonal rettleiar for utforming av regionale planar for små vasskraftverk

Frå nasjonalt hald er fylkeskommunane oppmoda om å lage regionale planar for små vasskraftverk, og Olje- og energidepartementet har laga ein rettleiar for denne type planarbeid. Regjeringa vil *"at fylkeskommunene, i samarbeid med berørte fagetater, skal utarbeide fylkesvise planer for bygging av småkraftverk, som sikrer at ikke naturmangfold, friluftsliv eller store landskapsverdier går tapt."* I rettleiaren vert dei positive sidene ved småkraftutbygging nemnt innleiingsvis, medan hovudfokus er korleis få oversyn over verdiar som ein ut frå erfaring meiner er sentrale med omsyn til verknader av små kraftverk, samt metodikk for å verdisette desse.

Verdiar i Hordaland

Kapittel 3 med kartvedlegg er ein presentasjon av kjente verdiar i Hordaland innanfor tema som er viktige å ta omsyn til ved utbygging av små vasskraftverk. Hovudtema er landskap, biologisk mangfald, inngrepsfrie naturområde, fisk, kulturminne, friluftsliv og reiseliv, der kunnskap er henta inn frå ulike faginstansar og databasar. Det er utforma verdikart som syner *stor, middels og noko verdi* for dei emna der datamaterialet gjev grunnlag for det. Basis for desse karta er verdisettingsmatriser frå den nasjonale rettleiaren. Eit eige underkapittel omtalar sumverknadsproblematikk.

Nokre av dei største verdiane er ivareteke gjennom ulike vernevedtak, som t.d. nasjonalpark, landskapsvernområde, verna vassdrag og nasjonale laksevassdrag. I desse områda er det verneomsynet som er styrande for kva inngrep som kan akseptast. Kapittel 4 viser eit oversyn over verna område i Hordaland.

I kapitel 5 er det ein nærare presentasjon av verdiar i 14 underområde som har stort potensial for bygging av små vasskraftverk. Nedbørsfelt er samla for område som heng naturleg saman i landskapet, og i delområda kan det vere store interne variasjonar for ulike verditema. Områda er presentert med kart, ein samanstilt verditabell og tekstomtale. Område med vern inngår ikkje i desse underområda.

Rammer for etablering av nye små vasskraftverk i Hordaland

I kapittel 6 har ein utforma fylkespolitiske retningslinjer som skal medverke til å ta omsyn til andre viktige arealinteresser i samband med handsaming av søknader om bygging av små-, mini- og mikrokraftverk. Til hjelp for utbyggjarar og offentlege instansar viser kapittel 7 ein kort gjennomgang av kven som er ansvarleg mynde i ulike småkraftsaker, og kva som er vanleg saksgang.

1 Innleiing

1.1 Hordaland – det største vasskraftfylket i landet

Hordaland er det største vasskraftfylket i landet. Med vel 16 TWh¹ av Noreg sin årlege vasskraftproduksjon på nær 121 TWh kjem meir enn 13% av vasskrafta i landet frå Hordaland. Bruk av vassressursar til energiproduksjon har lange tradisjonar, og er viktig for busetting, sysselsetting og verdiskaping både lokalt og regionalt. Nær 8 TWh av totalpotensialet på 29 TWh i fylket er verna, og det er stor interesse for å byggje ut delar av restpotensialet på kring 5 TWh.

Gjeldande fylkesplan, fylkesdelplan for energi og regionalt utviklingsprogram viser ynskje om vidare satsing på fornybar energiproduksjon i fylket, mellom anna i form av mikro- mini- og småkraftverk. I perioden 2005-2008 har vel 40 saker om utbygging av små vasskraftverk vore til politisk handsaming i Hordaland – og vitnar om stor interesse også frå utbyggjarhald.

Ytre Alsåker småkraftverk, Ullensvang opna i 2008. (Foto: Anne-Gro Ullaland)

Fylkesplan

I Fylkesplan for Hordaland 2005-2008 (vedteke lengja inntil vidare, minst ut 2009) er små vasskraftverk eit av fleire satsingsfelt, slik følgjande utdrag av mål, strategiar og arealpolitiske retningslinjer syner:

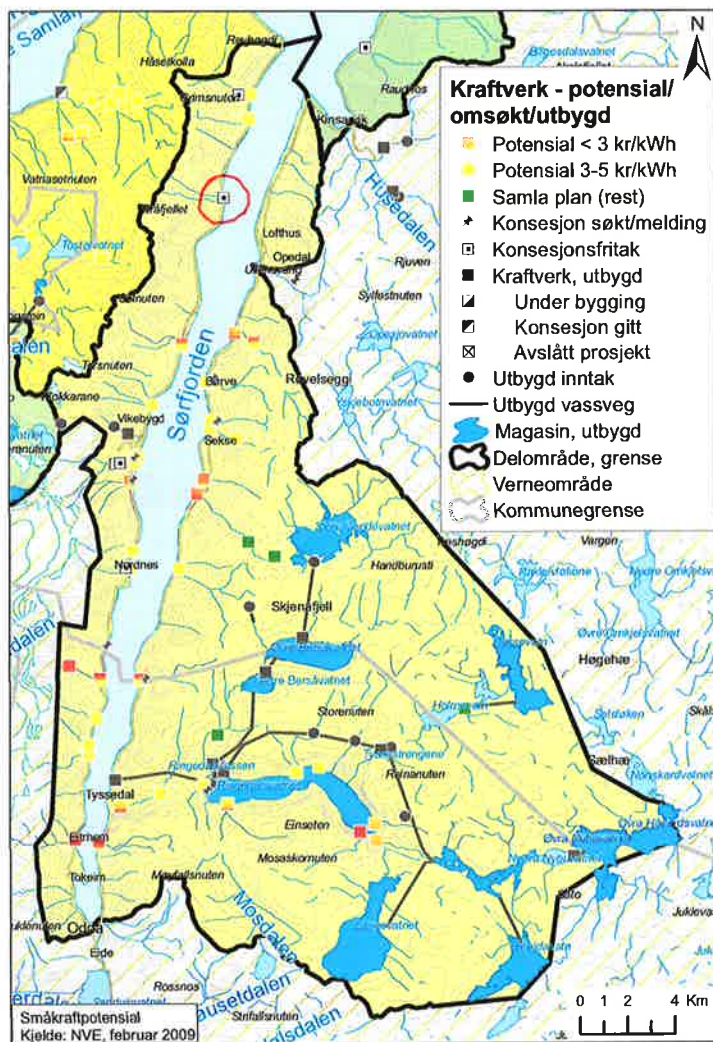
- *Auka bruk av fornybare energikjelder* (Areal- og miljømål)
- *Satsa på framtidsretta energiproduksjon og energibruk som gass, vindkraft, bioenergi, mikro- mini- og småkraftverk* (Areal- og miljøstrategiar)
- *Det skal leggjast til rette for små-, mini-, og mikrokraftverk i område der dette høver* (Arealpolitisk retningsline nr 5.6)

Regionalt utviklingsprogram

Gjennom regionalt utviklingsprogram for Hordaland (RUP) har det i perioden 2005-2008 vore eit eige prosjekt for å stimulere til småkraftutbygging i fylket. Fylkesmannen i Hordaland ved Landbruksavdelinga har med støtte frå fylkeskommunen, kraftlag og kommunar kome med råd og gjeve tilskot til utarbeiding av grunnlagsmateriell for potensielle nye småkraftverk i fylket. Prosjektet har vist eit sterkt engasjement for lokal utbygging av småkraft. Ei vidareføring av dette skjer på Frøland kraftstasjon i Samananger i eit treårig prosjekt "Kompetansesenter for småkraft" leia av Samnanger kommune i samarbeid med fleire aktørar. Sjå www.kraftsenteret.no.

¹ 1 kWh (kilowatt-time) = 1000 Wh, 1 MWh (megawatt-time) = 1000 kWh,
1 GWh (gigawatt-time) = 1000 MWh, 1 TWh (terrawatt-time) = 1000 GWh

5.9 Delområde 9 Sør fjorden

O JÅSTADKRAFT AS

Figur 5-10 Delområde Sør fjorden

Delområde Sør fjorden					
Tema	Vurdering	Stor	Middels	Noko	Datagrunnlag
Sårbart høgfjell	Tabell 3-1				Godt(3)
Fjordlandskap	Tabell 3-2				Godt(3)
Biologisk mangfald	Tabell 3-3				Mangelfullt(1)
Inngrepsfrie naturområde	Tabell 3-4				Godt(3)
Fisk og fiske	Tabell 3-5				Middels(2)
Kulturminne og kulturmiljø	Tabell 3-7				Mangelfullt(1)
Friluftsliv	Tabell 3-8				Godt (3)
Reiseliv	Tabell 3-9				Middels(2)

Ved vurdering av konkrete saker må ein gå inn i dei ulike temakarta for kunnskap om den enkelte lokaliteten.

Tabell 5-9 Verditabell delområde Sør fjorden

Omtale

Sørfjorden delområde omfattar eit landareal på 486 km² og ligg i kommunane Ullensvang og Odda. Området dekkjer vassdrag på begge sider av Sørfjorden. Landskapsregion er 15 Lågfjellet i Sør-Noreg og 23 Indre bygder på Vestlandet.

Området grensar opp mot Hardangervidda nasjonalpark og Folgefonna nasjonalpark med Buer landskapsvernområde og dei verna vassdraga Opo m/Låtefoss (Odda), Opo (Ullensvang) og Kinso. Kinso og Opo (Odda) er to av dei ti viktigaste lakse- og sjøaureelvane i Hordaland, og begge har truga laksebestand.

Området er påverka av kraftutbygging. Store delar av høgfjellet kring Tyssedal vert nytta til kraftproduksjon og med fleire regulerte vatn og overføringar. I følgje NVE si berekning er det er 39 potensielle småkraftprosjekt i delområdet, 36 av desse under 3kr/kWh. Odda Energi som har saman med BKK gjort egne vurderingar av småkraftpotensial som avvikar noko frå NVE sine tal. Eksisterande nett har berre kapasitet til å ta i mot ein liten auke i kraftproduksjonen. Det er ikkje planar om nettförsterking i Ullensvang.

Store delar av området over tregrensa er sårbart høgfell. Heile fjordlandskapet, med djupskårne fjordar, bratte fjell med islett av kulturlandskap, er vurdert å ha stor verdi og vert sett på som unikt i nasjonal målestokk. Landskapsrommet Sørfjorden fortsett sørover i Oddadalen, som er eit landskap av stor verdi.

Når det gjeld biologisk mangfald strekk villreinområdet Hardangervidda seg over heile fjellområdet aust for Sørfjorden. Det er minst to potensielt verdifulle bekkekløfter i området; Vendo som renn ned ved Hovland og Mosnesbekken som renn ned i Ringedalsvatnet. Ei fossesprøytsone er registrert ved Dettefoss i Kvitnoelva. Det er område med rik edellaauvskog på begge sider av Sørfjorden. Desse områda er svært viktige. Ut over dette er det god førekomst av kvitryggspett (raudlista) på vestsida av Sørfjorden.

Dei inngrepsfrie områda utgjer ytre del av større samanhengande INON-område med kjerne av villmark på Hardangervidda og Folgefonna.

Det er kortare strekningar for sjøaure nedst i nokre vassdrag i området. Desse er ikkje registrert i kartmaterialet.

Svært viktige område for friluftsliv er Folgefonna og Hardangervidda med randområde. Oppgangssoner til Folgefonna er ved Eitheim, Kvitnadalen og Odda. Odda, Tyssedal, Espe, Lofthus og Kinsarvik er startpunkt for tur- og hyttenett på Hardangervidda. I tillegg er Ringedalen eit viktig utfartsområde.

Av dei mest storarta kulturminna i Ullensvang er Håhaugsteinen - ei helleristning på garden Haustveit, klyngetunet på Aga, skrivargarden på Helleland, tettstaden Lofthus med Ullensvang prestegard, Rothstua og kyrkja som alle er freda. Spesielle kulturminne finn ein også på Syreflot (gravminne), Børehovden (bygdeborg), Tokheim (heller, skålgroper og tufter), Lofthus (gravminne), Måge og Kvitno (klebersteinsbrot). Kulturminne i samband med ferdsel er Munketrappene frå Opedal og opp til vidda, slepa frå Espe til vidda og ferdselsveg til Skjeggedal. Tyssedal kraftstasjon og industristad, tettstaden Odda, Ullensvang hotell og kulturhistorisk museum på Skredhaugen ved Ernes er andre viktige kulturminne i delområdet.

Tyssedal kraftstasjon, Odda. (Foto: Hanne Windsholt)